

KS. EDMUND PRZEKOP

NOWY PROJEKT KANONÓW „O SAKRAMENCIE KAPŁAŃSTWA”
DLA KATOLICKICH KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH

W czerwcu 1978 r. VIII zespół konsultorów, zwany „Coetus de sacramentis”, praktycznie zakończył swoją pracę. Papieska Komisja do Spraw Reformy Kodeksu Wschodniego Prawa Kanonicznego (Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Orientalis Recognoscendo)¹ powierzyła mu przygotowanie projektów kanonów dla wszystkich sakramentów z wyjątkiem małżeństwa, którego studium należy do specjalnej grupy badawczej². Aby doprowadzić do szczęśliwego końca swoje zadanie, zespół odbył wiele posiedzeń w przeciągu czterech lat (1974-1978). Podczas wstępnych sesji w dn. 17-22 VI 1974 r. konsultorzy dokonali przeglądu ogółu sakramentów i różnych innych zagadnień z nimi związanych w perspektywie nowej kodyfikacji. Poczynając od drugiej sesji, grupa prowadziła już szczegółowe badania nad sakramentami: chrztu³, bierzmowania⁴, Eucharystii⁵, pokuty i namaszczenia chorych⁶, wreszcie kapłaństwa⁷.

Poniżej chcemy zreferować prace wykonane przez nasz zespół odnośnie do sakramentu kapłaństwa z omówieniem projektu niektórych kanonów, jakie zostały w tej materii zaproponowane.

OGÓLNY ZARYS NOWEGO SCHEMATU

Zanim przedstawimy szczegółowo nowy projekt kanonów, wydaje się pożyteczne podanie ogólnego zarysu aktualnego schematu i porównanie go ze schematem, który był już wcześniej opracowany przez Papieską Komisję do Spraw Zredagowania

¹ Powołana przez pap. Pawła VI dn. 10 VI 1972 („Nuntia” 1:1975 s. 11). Por. P. Pałka, *Prace nad kodeksem prawa kanonicznego dla katolickich Kościołów wschodnich*. „Częstochowskie Studia Teologiczne” 4:1976 s. 307. Z chwilą ustanowienia tej komisji przestała istnieć po 37 latach pracy Papieska Komisja do Spraw Zredagowania Kodeksu Wschodniego Prawa Kanonicznego, powołana przez pap. Piusa XI w dn. 17 VII 1935 (AAS 27:1935 s. 306-308).

² Prace konsultorów wschodnich prowadzone są w 10 zespołach roboczych (coetus), wśród których zespół VII „Coetus de matrimonio” zajmuje się tylko nowelizacją prawa małżeńskiego.

³ 3-8 III 1975 („Nuntia” 4:1977 s. 16-20, gdzie znajdujemy projekty nowych kanonów na temat chrztu).

⁴ 10-15 XI 1975 (tamże 2:1975 s. 13-20).

⁵ 29 XI - 11 XII 1976 grupa debatowała nad Eucharystią w różnych aspektach: liturgia eucharystyczna, komunie św., opieka i przechowywanie Najświętszego Sakramentu; cały materiał streściła w 20 kanonach (tamże 4:1977 s. 29-40).

⁶ 7-19 XI 1977 zredagowano kanony odnoszące się do obu tych sakramentów (tamże 6:1978 s. 56-65).

⁷ 12-24 VI 1978 projekt kanonów (tamże 7:1978 s. 55-63).

Kodeksu Wschodniego Prawa Kanonicznego⁸ i gotowy do publikacji w r. 1958⁹, lecz zapowiedź Soboru Watykańskiego II spowodowała zaniechanie tego. Słusznie bowiem przewidywano, że uchwały soborowe mogą wnieść nowe elementy również do kodyfikacji wschodniej, które będą domagać się jej zreformowania. Przewidywanie to było tym bardziej uzasadnione, iż zapowiedziano równocześnie także reformę dotychczasowego Kodeksu Prawa Kanonicznego dla Kościoła łacińskiego¹⁰.

Schemat z 1958 r. w części „*De sacramento ordinis*” zawierał 59 kanonów¹¹. Po jednym tylko kanonie wstępnym, pozostałe zostały podzielone na siedem następujących podtytułów: *minister ordinationis* (can. 188-205); *subiectum ordinationis* (can. 206-210); *requisita in subiecto ad sacram ordinationem* (can. 211-220); *irregularitates et alia impedimenta in subiecto ordinationis* (can. 221-229); *praeunda sacrae ordinationis* (can. 230-239); *tempus et locus ordinationis* (can. 240-243); *adnotatio et testimonium peractae ordinationis* (can. 244-245). Schemat przygotowany przez aktualnie działający zespół konsultorów *de sacramentis* zawiera tylko 40 kanonów, co stanowi około jedną trzecią mniej w porównaniu z poprzednim. Zmniejszenie liczby kanonów spowodowane zostało przyjęciem zasady ogólnej, iż wszystkie obecne prace dotyczą jedynie prawa powszechnego, które będzie obowiązywało w przyszłości wszystkie Kościoły wschodnie. Natomiast reszta prawodawstwa pozostaje w gestii różnych Kościołów, którym pozostawiono tym sposobem szeroki margines swobody w stanowieniu własnego prawa partykularnego¹². Jednakże jeśli porównujemy schemat *De sacramento sacerdotii* ze schematami innych sakramentów, liczba zachowanych w nim kanonów jest jeszcze względnie wysoka. Na przykład gdy chodzi o chrzest, liczba ta jest o wiele mniejsza: *textus initialis* z 1958 r. zawiera 41 kanonów, podczas gdy nowy schemat liczy ich tylko 19, a zatem mniej niż połowę¹³. Gdy chodzi o inne sakramenty, zmniejszenie liczby kanonów jest jeszcze bardziej znaczne, i tak 38 kanonów na temat pokuty, jakie figurują w *textus initialis*, zostało zredukowanych w nowym schemacie do zaledwie 14¹⁴; 74 kanony dotyczące Eucharystii zmniejszono do 20¹⁵; 12 kanonów o bierzmowaniu do 6¹⁶; wreszcie gdy chodzi o namaszczenie chorych różnica numeryczna jest następująca: 12 kanonów w schemacie z r. 1958¹⁷ i 7 kanonów w nowym schemacie¹⁸.

Zachowanie względnie wysokiej liczby kanonów w schemacie, o którym tutaj mowa, płynie z faktu, że mamy tu do czynienia z serią zagadnień w porządku ściśle prawnym i technicznym, które są trudne do uproszczenia bez ryzyka dwuznaczności. Tak więc nowy schemat zawiera 9 kanonów traktujących o niepra-

⁸ Komisja ta do r. 1945 po wnikliwych badaniach i dyskusjach przygotowała kodeks liczący 2666 kanonów, z których w latach 1949-1957 zostało promulgowanych 1590. Dotyczą one prawa małżeńskiego (1949); prawa procesowego (1950); prawa zakonnego, majątkowego i znaczenia niektórych terminów prawnych (1952) oraz prawa osobowego i obrządkowego (1957). Pozostałe części kodeksu, w tym również prawo sakramentalne, choć były przygotowane, nie zostały promulgowane.

⁹ Mamy tu na myśli całość prawa *de sacramentis*, z wyjątkiem małżeńskiego.

¹⁰ E. S z t a f r o w s k i. *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej*. T. 1. Warszawa 1976 s. 77; Pałka, jw. s. 307.

¹¹ Kanony te, które dla naszego zespołu posłużyły jako *textus initialis*, podają „Nuntia” 7:1978 s. 64-79.

¹² Zasadę tę przyjęto wcześniej (18-23 III 1974) na plenarnym posiedzeniu całej Papieskiej Komisji (tamże 3:1976 s. 12-14).

¹³ Zob., tablica porównawcza dwóch schematów, dawnego i nowego (tamże 4:1977 s. 18).

¹⁴ Kanony z 1958 r. zob. tamże 6:1978 s. 66-74; w nowym schemacie zob. tamże s. 61-64.

¹⁵ Tekst kanonów z 1958 r. zob. tamże 4:1977 s. 55-71; kanony znowelizowane: tamże s. 37-40.

¹⁶ Kanony z 1978 r. tamże 4:1977 s. 52-58; w nowym schemacie: tamże 2:1976 s. 13-20.

¹⁷ Tamże 6:1978 s. 77-79.

¹⁸ Tamże s. 64-65.

widłowościach prostych przeszkodach do święceń ze strony podmiotu; liczba ta odpowiada dokładnie liczbie schematu z 1958 r. Podobnie rzecz się ma z dwoma kanonami dotyczącymi zapisu w księgach i dowodach święceń. Liczba kanonów na temat podmiotu sakramentu, jak też czasu i miejsca udzielania została zmniejszona tylko o jeden kanon: z 5 do 4 (podmiot) i z 4 do 3 (czas i miejsce). Jedyne ważne redukcje dotyczyły norm co do szafarza sakramentu i formalności wymaganych, aby można było przystąpić do udzielenia sakramentu: liczba kanonów odnoszących się do tych dwóch właśnie zagadnień została praktycznie zredukowana do połowy, ponieważ to wszystko, co dotyczy niższych święceń i ich ewentualnego ministra, obecnie nie wchodzi w zakres prawa powszechnego; zagadnienia te przynależą do prawa partykularnego poszczególnych Kościołów wschodnich.

TYTUŁ SCHEMATU

Tytuł schematu stał się przedmiotem wymiany myśli i dyskusji wśród konsultorów. Jedną z propozycji skłaniała się do zatrzymania tytułu: *De sacramento ordinis*, którym był opatrzony schemat z 1958 r. Propozycja ta nie została jednak przyjęta, ponieważ wyrażenie *ordo* w teologii wschodniej nie jest używane na określenie rzeczywistości, o jaką w tym sakramencie chodzi. Konsultorzy niebawem skłonili się ku tytułowi, który mówi wprost o kapłaństwie, ponieważ właśnie o to chodzi w omawianym sakramencie. Tak więc ostatecznie zdecydowano się na tytuł: *De sacramento sacerdotii*¹⁹. Jak można się domyślić, niektórzy dyskutanci sugerowali, aby do wyrażenia *sacerdotium* dorzucić przymiotnik *ministerialis*, by w ten sposób uściślić jego znaczenie: „*De sacramento sacerdoti ministerialis*”. W istocie od chwili przywrócenia przez Sobór Watykański II wartości kapłaństwu powszechnemu, w którym uczestniczą wszyscy wierni, istnieje ryzyko pomieszania pojęć. Jednakże większość konsultorów uważała, że mówienie w schemacie o sakramencie łatwo pozwala na uniknięcie dwuznaczności, gdyż powszechne kapłaństwo, do którego mają dostęp ci wszyscy, którzy są wszczępieni w Chrystusa przez sakrament chrztu i umocnieni przez sakrament bierzmowania, nie stanowi specjalnego sakramentu. Jeśli mówi się o sakramencie kapłaństwa, może jedynie chodzić o kapłaństwo hierarchiczne; dodanie zatem słowa *ministerialis* wydało się zbędne.

KANON WSTĘPNY: OPIS SAKRAMENTU

Konsultorzy uznali za stosowne poprzedzenie kanonem wstępnym każdego schematu na temat sakramentów. W naszym schemacie nie ma on zamiaru podawać definicji sakramentu, ponieważ głęboka rzeczywistość zawarta w tym sakramencie nie nadaje się do definiowania we właściwym tego słowa znaczeniu. Zaproponowano po prostu opisanie — językiem biblijnym i teologicznym — treści i skutku sakramentu. Taki sposób postępowania jest też zgodny z prawniczą tradycją wschodnią²⁰. Wykazałoby się zaś całkowitą nieznaną tej tradycji, gdyby chciano pominąć ten kanon pod pretekstem, że jest on natury teologicznej i że treść jego nie jest ściśle prawnicza.

¹⁹ Dyskusję w tym względzie podają „Nuntia” 7:1978 s. 50.

²⁰ Na ten temat wypowiedział się też bp Mirosław Marusyn, wiceprzewodniczący Papieskiej Komisji („Nuntia” 2:1976 s. 14) oraz dwaj konsultorzy: Moussa Daoud (tamże 4:1977 s. 19) i Giuseppe Ferrari (tamże s. 30).

Tekst wstępnego kanonu, ustalony przez konsultorów po długiej zresztą debacie i głębokim zastanowieniu się, jest następujący:

„Per sacramentalem ordinationem ab episcopo Sancti Spiritus operante virtute peractam, ministri sacri constituuntur qui, hoc ipso, munere et potestate, a Christo Domino apostolis suis concreditus, adaugentur et in variis gradibus fruuntur Evangelium annuntiandi, populum Dei pascendi et sanctificandi”²¹.

Jak już zaznaczyliśmy wcześniej, tekst ten nie zawiera uściśleń prawnych, które napotykaemy w następnych kanonach. Kanon wskazuje jedynie na to, co zasadnicze, mianowicie na cel stawiany i osiągany przez sakrament, którym jest pozwolenie ludziom na kontynuację sprawowania mandatu i władzy powierzonych przez Chrystusa Jego apostołom. Wypada dopowiedzieć, że ekspert, któremu powierzono zadanie sformułowania tego kanonu, nie zadowolili się tylko samym zaproponowaniem tekstu; dołączył on obszerny komentarz na usprawiedliwienie wartości kanonu. Z tego właśnie komentarza czerpiemy wyjaśnienia; niektóre zdania są odtworzeniem prawie dosłownym tego komentarza. Wpadało przede wszystkim podkreślić specyficzny charakter kapłaństwa udzielanego poprzez sakrament, zwłaszcza od momentu — o czym już wspomnieliśmy — gdy ostatni Sobór dowartościował powszechne kapłaństwo wiernych. Trzeba było koniecznie zaznaczyć, że istnieje między tymi dwoma kapłaństwami różnica nie tylko co do stopnia, ale i co do natury. Dlatego w tekście kanonu wspomina się o *ministri sacri* i używa się terminu *adaugentur*. Przez wybór tych dwóch wyrażen zamierzono uwypuklić dwa bardzo znamienne pojęcia: z jednej strony mężczyźni, którzy otrzymują sakrament kapłaństwa, są specyficznymi ministrami — *ministri sacri*; nazwa ta odróżnia ich od chrześcijan, szafarzy powszechnego kapłaństwa; z drugiej strony kapłaństwo hierarchiczne, jakie oni sprawują na mocy przyjętego sakramentu, bazuje a kapłaństwie wiernych, będącym wynikiem sakramentu inicjacji chrześcijańskiej, chrztu i bierzmowania, i przyznaje mu coś więcej: specyficzną odpowiedzialność i władzę. Jednakże ta szczególna odpowiedzialność i władza przyznane przez sakrament mają różne stopnie w zależności od tego, czy chodzi o biskupa, kapłana czy diakona. Również kanon czyni aluzję do tych różnych stopni odpowiedzialności i władzy, jakie są przyznawane przez sakrament. Wzmianka o tej różnorodności zawarta jest w określeniu *in variis gradibus fruuntur*. Mimo to włączając słowa *in gradibus variis* przed czasownikiem *fruuntur*, sformułowanie to nie rozwiązuje bynajmniej teologicznego problemu różnicy między biskupem a kapłanem, ponieważ mówi ono jedynie o sprawowaniu władzy.

Kanon wspomina wyraźnie o działaniu Ducha Świętego, które zawsze ma mocne fundamenty we wschodniej teologii: *Sancti Spiritus operante virtute*. Tym niemniej wydało się pożyteczne stwierdzenie, że sakrament ma własną rzeczywistość, którą teologia zachodnia tłumaczy wyrażeniem *ex opere operato*. Nasz zespół wolał w to miejsce użyć wyrażenia prawie obojętnego: *hoc ipso*, które nie tchnie szkolną stęchlizną i które Wschodowi — jak się wydaje — najlepiej wyjaśnia rzeczywistość, którą ma oznaczać.

Łacinnik będzie może czuł się zawiedziony, iż tekst kanonu nie wspomina ani słowem o dwóch podstawowych sakramentach zastrzeżonych kapłaństwu hierarchicznemu: Eucharystii i pokucie. Wzmianki te wydały się zbędne, ponieważ mówi się o tym wyraźnie w kanonach odnoszących się do tych właśnie sakramentów. W zamian za to — sądzono — rzeczą wskazaną było wyliczenie w kanonie trzech funkcji, w których wykonywana jest władza apostołska, a mianowicie: głoszenie ewangelii, prowadzenie ludu Bożego drogą zbawienia i pomaganie mu w uświę-

²¹ Tamże 7:1978 s. 55.

czeniu się poprzez dostarczenie środków uświęcających. W tekście zadowolono się wyrażeniem każdej z tych dziedzin działalności kapłańskiej przez sformułowania: *Evangelium annuntiandi*, *populum Dei pascendi* i *santificandi*. Zbyteczne wydało się dołączenie innych uściśleń, jak to sugerowali niektórzy konsultorzy, ponieważ jest rzeczą oczywistą, iż głoszenie kazań, sprawowanie Bożej liturgii i udzielanie innych sakramentów zawarte jest w funkcjach pasterzowania i uświęcania ludu Bożego.

Inne projekty kanonów, o których poniżej, nie wymagają tylu wyjaśnień co kanon wstępny. Porównując je ze schematem z 1958 r. ograniczymy się do wykazania jedynie pewnych różnic między nowym a starym schematem.

SZAFARZ (KAN. 2-11)

Nowy schemat zawiera jedynie 10 kanonów na temat szafarza, podczas gdy schemat z 1958 r. miał ich 18. Zmniejszenie liczby kanonów tłumaczy się przez fakt, że w dawnym schemacie pewna liczba kanonów dotyczyła bądź szafarza niższych święceń, bądź święcenia zakonników. Obecnie przepisy w materii niższych święceń przechodzą do prawa partykularnego, normy zaś dotyczące święceń zakonników pozostają w kompetencji zespołu konsultorskiego „*De monachis aliisque religiosis*”²². Pozostałe kanony na temat szafarza sakramentu kapłaństwa nie budzą szczególnych uwag. Kan. 4 dotyczący święceń biskupich, spowodował wymianę zdań, ponieważ zgodnie z dawną tradycją sakra biskupia wymaga obecności trzech biskupów. Wydaje się więc rzeczą właściwą stwierdzenie, że jedynie w wypadku nadzwyczajnej konieczności (np. wojna, prześladowanie) może zaistnieć powód, aby nie zachować tradycyjnej reguły wymagającej obecności trzech biskupów²³.

PODMIOT (KAN. 12-15)

Kan. 12 nowego schematu przejmuje zasadniczą treść z analogicznego kanonu schematu z 1958 r. Tylko mężczyzna ochrzczony może ważnie przyjąć święcenia²⁴. Wielu konsultorów uważało, że byłoby bardziej zgodne z teologią i wschodnią praktyką wymienić w kanonie po słowie *baptizatus* jeszcze sakrament bierzmowania, ponieważ chrzest w Kościołach wschodnich z reguły zakłada namaszczenie świętym krzyżmem. W takim wypadku kanon winien być sformułowany następująco: „*Sacram ordinationem valide recipit solus vir baptizatus atque sancto myro unctus*”²⁵. Jednakże propozycja ta nie uzyskała wystarczającej większości głosów. Podobnie rzecz się miała z inną propozycją, która chciała wyeliminować tzw. święcenia absolutne, aby nikt nie był ordynowany, jeśli — według osądu prawowitej władzy — nie jest potrzebny do służby Kościołowi: „*Nemo ordinetur nisi legitimi superioris iudicio pro ministerio Ecclesiae utilis habeatur*”. W związku z tym

²² Wyniki dotychczasowych prac tegoż zespołu oraz projekt nowych kanonów zob. „*Nuntia*” 4:1977 s. 3-15.

²³ „§ 1. *Episcopus ordinetur ab Episcopis tribus, excepto casu extremae necessitatis.* § 2. *Episcopus secundus et tertius, de quibus in § 1, deficientibus Episcopis eiusdem ritus ac Episcopus ordinans, possunt esse ritus diversi*”.

²⁴ „§ 1. *Sacram ordinationem valide recipit solus vir baptizatus*”.

²⁵ Por. „*Nuntia*” 7:1978 s. 53.

projektem konsultorzy podzielili się na dwie grupy, a z powodu braku jednomyślności zagadnienie to będzie dyskutowane ponownie.

PRZYMIOTY KANDYDATA (KAN. 16-21)

Minimalny wiek wymagany do święceń został ustalony na ukończone 23 lata życia dla diakonatu i 24 dla kapłaństwa²⁶. Nic się przeto nie zmieniło, gdy chodzi o wiek wymagany do kapłaństwa; natomiast wiek diakonatu, który był ustalony na 22 lata w schemacie z 1958 r., został obecnie podniesiony do 23 lat. Kompetentne władze poszczególnych Kościołów wschodnich są upoważnione do wymagania wyższego wieku, a także do udzielania dyspensy od wieku w maksymalnej wysokości jednego roku. Dyspensa wykraczająca poza jeden rok jest natomiast zastrzeżona Stolicy Świętej²⁷. Okres trwania wymaganych studiów filozoficzno-teologicznych do diakonatu został ustalony na 5 lat, o ile synod biskupów danego Kościoła partykularnego nie postanowi inaczej²⁸.

Zgodnie z nowymi postanowieniami każdy kandydat do diakonatu lub kapłaństwa winien złożyć *in scriptis* oświadczenie, własnoręcznie podpisane i stwierdzające, że zupełnie dobrowolnie przyjmuje święcenia i że pragnie na zawsze pozostać w służbie Kościołowi. Miejscowa władza winna z kolei potwierdzić jego wolę specjalnym dokumentem²⁹.

NIEPRAWIDŁOWOŚCI I ZWYKŁE PRZESZKODY (KAN. 22-30)

Praktycznie nie wprowadzono żadnej ważnej zmiany ani co do nieprawidłowości, które zabraniają dopuszczania kandydata do święceń i od których może uwolnić jedynie dyspensa, ani co do prostych przeszkód, które są z natury czasowe i mogą same przez się zniknąć bez potrzeby odwoływania się do kompetentnej władzy po ewentualną dyspensę. W tej dziedzinie chodzi o zagadnienia porządku czysto technicznego i prawnego, ponieważ większość powodów, które dawniej skłaniały Kościół do wykluczenia od święceń pewnych podmiotów, pozostają zawsze w mocy, jak braki cielesne, choroby umysłowe i psychiczne, szczególnie ciężkie zbrodnie itd. Dlatego pomijając zniesienie kilku nieprawidłowości lub prostych przeszkód z dawnego prawa (np. wykonywanie zawodu katechety, stan niewolniczy lub służebny), zmiany poczynione w stosunku do schematu poprzedniego mają zasadniczo charakter czysto redakcyjny. Teksty kanonów zostały uproszczone co do formy lub dostosowane do nowych sformułowań teologicznych Soboru Watykań-

²⁶ Kan. 18 § 1: „Firmo iure particulari provectionem aetatem exigente, aetas canonica ad diaconatum est vigesimus tertius annus expletus, ad presbyteratum vigesimus quartus expletus”.

²⁷ „§ 2. Dispensatio ultra annum super aetate requisita ad normam § 1, exceptis iis quae ius particulare statuit, Sedi Apostolicae reservatur”.

²⁸ Por. kan. 19: „Nuntia” 7:1978 s. 53 n.

²⁹ Jest to nowy przepis prawa wschodniego, zawarty w kan. 20 § 2: „Candidatus, ut ad ordinem diaconatus aut presbyteratus promoveri possit, proprio hierarchae, declarationem tradat propria manu subscriptam, qua testificetur se sponte ac libere sacrum ordinem et obligationes eiusdem ordinis adnexas suscepturum atque se ministerio ecclesiastico perpetuo mancipaturum esse, insimul petens ut ad ordinem recipiendum admittatur; § 3. Petitio de qua in § 2 indiget scripta acceptatione hierarchae proprii, vi cuius Ecclesiae electio efficitur”.

skiego II. I tak np. w miejsce formuły, która figuruje w schemacie z 1958 r.: „Sunt irregulares [...] apostatae a fide, haeretici, schismatici” znajdujemy w nowym schemacie (kan. 24) inną: „Sunt irregulares [...] qui a plena communione Ecclesiae catholicae scienter et libere defecerint” Również władza dyspensowania została dostosowana do nowych uprawnień przyznanych hierarchom wschodnim, które są szersze niż były przed Vaticanum II ³⁰.

FORMALNOŚCI POPRZEDZAJĄCE ŚWIĘCENIA (KAN. 31-35)

Liczba kanonów została w aktualnym schemacie zmniejszona (z dawnych dziesięciu) do pięciu. Jednakże treść ich nie została zmieniona w sposób istotny. Uproszczone jedynie ich redakcję, a mianowicie gdy chodzi o ogłaszanie nazwisk kandydatów do święceń we właściwych parafiach, odsyła się obecnie do prawa partykularnego, które ma określić szczegóły takiego ogłaszania, podobnie jak i przy rekolekcjach, jakie winny poprzedzać święcenia, na temat których schemat z 1958 r. podawał obszerne wyjaśnienia.

MIEJSCE I CZAS ŚWIĘCEŃ ORAZ ZAPIS W KSIĘGACH (KAN. 36-40)

Nie poczyniono żadnych znaczniejszych zmian w tekstach z 1958 r. Nowe kanony zostały po prostu zaadaptowane do nowych warunków prawa i duszpasterstwa. Tak więc w aktualnym schemacie nie mówi się już o niższych święceniach, gdyż nie należą one do prawa powszechnego. Miejscem święceń nie jest już koniecznie kościół katedralny, jak to przewidywał schemat z r. 1958, ale może nim być każdy kościół licznie uczęszczany przez wiernych ³¹. Tak jak dawniej, święcenia mają być odnotowane w odpowiednim rejestrze przechowywanym w kurii eparchialnej ³², a także — gdy chodzi o diakonat — w parafialnej księdze chrztu ³³.

³⁰ Wzięto tu przede wszystkim pod uwagę *motu proprio* Pawła VI *Episcopalis potestatis* z 2 V 1967 r. (AAS 59:1967 s. 385-390), którym zostały poszerzone uprawnienia wschodnich hierarchów dotyczące władzy dyspensowania.

³¹ Kan. 36: „Ordinationes cum Christifidelium quam maxima frequentia celebrentur in ecclesia, die dominico vel festo, nisi iustae causae, iudicio loci Hierarchae, aliud suadeant”.

³² Kan. 39 schematu.

³³ Tamże. Por. „Nuntia” 7:1978 s. 55 i 63.